

Obra Social "la Caixa"

Edgar Degas, *Al Louvre, la pintura, Mary Cassatt, Mary Cassatt, 1879-1880. Fondation William Cuendet & Atelier de Saint-Prex*
(en depósito en el Musée Jenisch, Vevey Cabinet cantonal des estampes) © Gérard Pétremand, Ginebra

DE DÜRER A MORANDI

GRAVATS DE LA FUNDACIÓ
WILLIAM CUENDET & ATELIER DE SAINT-PREX

Dossier de premsa

CaixaForum Girona

De l'11 de maig al 5 d'agost de 2012

L'Obra Social "la Caixa" presenta un recorregut pel gravat des del segle XVI fins avui, amb obres de Rembrandt, Canaletto, Goya i Degas, entre d'altres

De Dürer a Morandi ***Gravats de la Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex***

La història del gravat a través de grans noms de l'art europeu dels darrers quatre segles. L'exposició *De Dürer a Morandi. Gravats de la Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex*, organitzada per l'Obra Social "la Caixa" és una exquisida selecció de més de 130 obres procedents d'aquesta col·lecció suïssa, que permetran al visitant descobrir l'evolució del gravat des dels seus inicis a les edicions de la Bíblia al segle XVI. La mostra inclou peces d'alguns dels artistes més importants en el camp de les tècniques del gravat, com ara Dürer, Rembrandt, Canaletto, Piranesi, Lorrain, Goya, Degas o Morandi, i arriba fins als artistes contemporanis que continuen treballant des de l'Atelier de Saint-Prex. És, doncs, una oportunitat única per endinsar-se en el món del gravat, i també per aprofundir en les tècniques que han anat apareixent al llarg dels segles, com ara l'aiguafort, la litografia o el *cliché-verre*, gràcies a la voluntat didàctica de la mostra comissariada per Florian Rodari i Catherine McCready.

L'exposició *De Dürer a Morandi. Gravats de la Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex*, comissariada per Florian Rodari i Catherine McCready, es podrà veure a CaixaForum Girona (carrer Ciutadans, 19) de l'11 de maig al 5 d'agost de 2012.

Girona, 10 de maig de 2012.- El director dels Serveis Territorials a Girona del Departament de Cultura de la Generalitat, Antoni Baulida; la delegada general de "la Caixa" a Girona, Maria Alsina; la directora de CaixaForum Girona, Rosa Gil; i el comissari Florian Rodari; inauguren avui l'exposició *De Dürer a Morandi. Gravats de la Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex*. La mostra presenta més de 130 gravats, des del segle XVI fins al segle XX, procedents de la Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex.

Es tracta d'un recorregut per la història del gravat, des de les primeres planxes de tema bíblic del segle XVI, fins a les creacions dels artistes contemporanis que han explorat les possibilitats del tòrcul. Dürer, Rembrandt, Canaletto, Piranesi, Claude Lorrain, Francisco de Goya, Henri Fantin-Latour, Honoré Daumier, Edgar Degas, Eugène Carrière, Giorgio Morandi: els grans noms de l'art europeu són presents en aquesta selecció que es podrà veure a CaixaForum Girona fins al 5 d'agost.

Aquesta exposició forma part d'una sèrie d'iniciatives de l'Obra Social "la Caixa" per posar a l'abast del públic del nostre país col·leccions europees de prestigi. En aquesta línia, destaquen les exposicions dedicades a la col·lecció Jean Planque d'art del segle XX i la col·lecció de Louis-Antoine Prat de dibuixos dels segles XVIII i XIX.

La Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex, d'on procedeixen les peces, es va crear a Lausana el 1977 amb l'objectiu de reunir les forces vives del gravat i oferir als artistes contemporanis l'oportunitat de dialogar amb la tradició. Actualment la col·lecció està dipositada al Departament Cantonal de Gravats del Museu Jenisch de Vevey (Suïssa), que s'enorgulleix de disposar de més de vuit mil peces.

Així doncs, té un actiu molt important: el llegat del pastor William Cuendet, que a principis del segle XX va reunir una prodigiosa col·lecció de gravats. L'interès inicial de Cuendet era religiós. Apassionat de Dürer i de Rembrandt, l'interessava sobretot la lectura que aquests dos artistes feien de la Sagrada Escripura. Però Cuendet era també un gran coneixedor dels procediments del gravat. I aquesta barreja d'espiritualitat, sensualitat i coneixements tècnics constitueix un dels aspectes més emblemàtics de la tasca que va dur a terme com a col·leccionista.

La història del gravat està íntimament vinculada a la del llibre i la impressió. Va néixer per il·lustrar almanacs i calendaris, textos religiosos, atles científics o geogràfics i, més endavant, novel·les històriques o cortesanes, i es va anar

adaptant progressivament a les novetats tècniques. Així, es passa de les vinyetes encara molt rudimentàries dels incunables alemanys del segle xv, tallades en fusta, a les il·lustracions més refinades dels gravadors a l'aiguafort dels segles xvii i xviii i als dibuixos litografiats que apareixen des de mitjan segle xix.

El gravat es va utilitzar, sobretot, per multiplicar les imatges. Juntament amb aquesta reproducció massiva, cada cop menys curosa, hi va haver artistes independents que van fer servir aquest mitjà perquè hi van descobrir un mètode ideal per donar a conèixer més lluny i a un públic més ampli la seva obra personal. Finalment, totes les tècniques del gravat van donar lloc a obres mestres. I la necessitat d'aquests artistes d'aconseguir l'expressió plena del seu talent va comportar transformacions en el maneig dels instruments i va revolucionar radicalment els processos normals de reproducció.

L'art del gravat és un art extremament divers i complex. L'artista grava els seus temes del revés i els recupera del dret sobre el paper. L'elaboració d'un motlle inicial obliga a anticipar el resultat i a reflexionar sobre l'obra. A més, el gravador té el privilegi de poder contemplar com progressa el seu treball, i en aquest sentit, està constantment lligat a l'especulació. Per això, un dels temes favorits dels gravadors és el *memento mori*, la meditació sobre el pas del temps o de la llum, i les seves composicions evocuen sovint la fragilitat de les coses.

Els grans noms reunits en aquesta exposició són admirats tant pel contingut de la imatge com per l'habilitat, evident o amagada, amb què aquesta imatge transmet el missatge. Des de Rembrandt, que ho va experimentar tot, la majoria d'artistes dedicats al gravat han volgut obligar el corre a oferir tots els seus recursos. Al final del segle xix, un artista com Degas va demostrar que tenia una inventiva fora mida i va buscar per tots els mitjans d'obtenir resultats de color, matèria i llum gràcies a instruments o a atacs a l'àcid inèdits. Els artistes del segle xx van provar tota mena de tècniques atrevides i van sotmetre el corre a qüestionaments molt diversos, imprevisibles, destinats a renovar el llenguatge tradicional.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

L'exposició s'estructura en set nuclis temàtics amb finalitat didàctica: els inicis del gravat en les edicions de la Bíblia, el seu paper en la transmissió de coneixements científics i geogràfics, i la progressiva conquesta de la

subjectivitat, que du els artistes a estudiar els efectes de la llum sobre el paisatge o explorar la psicologia dels personatges que retraten.

El gravat al servei del llibre. La Bíblia, Dürer, Rembrandt i el pastor Cuendet

Amb l'aparició de la impremta, a mitjan segle XV les vinyetes gravades substitueixen les delicades il·luminacions dels manuscrits medievals. La imatge complementa la paraula religiosa i ajuda a difondre-la entre les persones que no saben llegir ni escriure.

Dürer va fer nombroses imatges relacionades amb els textos sagrats: vida de la Mare de Déu, passió de Crist, representacions d'escenes de l'Antic Testament i de l'Apocalipsi. Un segle i mig després, Rembrandt va interpretar a l'aiguafort els passatges més significatius del Nou Testament. Es fàcil comprendre per què el pastor William Cuendet va col·leccionar durant tota la seva vida aquestes imatges que il·lustren la seva meditació d'home de fe.

El vedutisme i Venècia

A partir del segle XVI el gravat va contribuir a la divulgació dels coneixements científics i geogràfics, a través d'atles i cosmografies que incloïen vistes de ciutats i mapes topogràfics.

En el segle XVIII, es va desenvolupar a Itàlia la moda del *vedutisme*. Els artistes reproduïen, de vegades d'una manera molt fidel i d'altres més capriciosa, vistes de monuments importants, obres d'art i paisatges urbans. Canaletto a Venècia i més endavant Piranesi a Roma són mestres indiscutibles d'aquest gènere, que més enllà de satisfer les exigències de la veritat topogràfica, obre una porta a la fantasia.

El classicisme francès

La Fundació William Cuendet disposa d'un conjunt excepcional de gravats de mestres francesos del segle XVIII. Hi destaquen els paisatges de Claude Lorrain, gravats a l'aiguafort, per la delicadesa i la subtilitat dels efectes lluminosos. La col·lecció inclou també retrats de personatges il·lustres de la cort de França. Amb una tècnica senzilla i virtuosa, els artistes aconsegueixen reproduir tots els matisos dels teixits i el seu reflex a les cabelleres i els rostres.

Intimitats

Sovint, el gravat té una funció utilitària: permet reproduir i interpretar pintures i escultures, difondre la imatge dels grans personatges del món i divulgar monuments famosos, en sèries comercials. Però el gravat és també un mitjà

d'expressió personal que l'artista utilitza per expressar les seves inquietuds i les seves preocupacions més íntimes. Aquesta secció presenta retrats d'una notable profunditat psicològica, obres que estableixen un diàleg amb la poesia o la música, escenes de gènere i interiors, en què el talent de l'artista s'allibera de la utilitat.

La passió pel paisatge

El descobriment del paisatge, la relació entre el paisatge i la subjectivitat, tenen una importància fonamental a partir del romanticisme. La majoria d'artistes que treballen en l'àmbit de l'Atelier de Saint-Prex són pintors profundament interessats, en la seva obra personal, pel gènere del paisatge.

El conjunt dels *clichés-verres* de Camille Corot i de les litografies de Rodolphe Bresdin és exemplar. La seva obra no sols demostra una llibertat extraordinària en l'ús de l'instrument, sinó que, alhora, constitueix per a alguns un magnífic estímulo per renovar la seva tècnica i desenvolupar nous temes.

Investigacions tècniques

Les col·leccions de gravats són motiu de reflexió i de discussió per als artistes contemporanis: les tècniques i les proeses dels antics, el misteri que encara avui envolta algunes de les obres mestres del gènere.

En aquesta sala es poden contemplar obres de gran virtuosisme tècnic, com *La Santa Faç* de Claude Mellan, realitzada amb un sol traç sense aixecar el burí de la planxa de coure, i *L'àngel anatòmic* de Jacques-Fabien Gautier d'Agoty, un dels primers gravats en color.

El taller

En un taller de gravat acostumen a coincidir artistes de personalitats diferents expressions contradictòries. L'Atelier de Saint-Prex no és una excepció. Però hi ha una sèrie d'elements en comú que donen a la producció dels seus artistes una coherència fonamental: l'amor pel gravat, el coneixement de la seva història i l'admiració pels seus mestres.

LES TÈCNiques DEL GRAVAT

L'obra gràfica comença amb un dibuix sobre un motlle o «matriu» i acaba amb l'estampació sobre paper. Segons el material, els instruments i el procés, canvia la tècnica. La seva característica principal és obtenir com a resultat últim

una sèrie de reproduccions o «tiratges» d'estampes en lloc de crear obres úniques.

Aiguafort. De primer s'aplica una capa de vernís sobre la planxa de metall i s'hi dibuixa a sobre amb una punta que aixeca el vernís. A continuació, la planxa se submergeix en un àcid que mossega els traços desprotegits del metall. Finalment s'entinta amb un rodet, forçant que la tinta entri dins de les ranures, i s'estampa en paper.

Punta seca. L'artista ratlla directament la planxa amb llapis, tot i que cal tenir en compte que és una superfície molt més dura que el paper i que requereix més esforç i un pols més segur. Un cop gravada la imatge, la planxa s'entinta i després es neteja, de manera que només els solcs creats per la punta retenen la tinta que s'estampa sobre el paper.

Aiguatinta. Permet aconseguir una gradació de tons. Per aquest motiu, se sol complementar amb l'aiguafort o la punta seca per obtenir línies precises, a més de diferents tons. Es comença aplicant pols de resina sobre la planxa, que s'adhereix en escalfar-se. Un bany d'àcid mossega els espais que queden al descobert entre els diminuts grans, fins a obtenir una superfície finament granulada que s'entinta i s'estampa sobre el paper.

Litografia. Es traça el dibuix fàcilment amb un llapis gras o tinta litogràfica sobre una pedra plana molt compacta. Després de dibuixar, es cobreix la superfície de la pedra amb una mescla de goma aràbiga i àcid, s'humiteja la pedra amb aigua i s'entinta. La reacció química d'aquesta barreja amb l'aigua, fa que només les parts dibuixades retinguin la tinta, mentre que la resta de la pedra la rebutja. S'acaba amb l'estampació de la imatge final.

Linòleum. El linòleum és un material molt tou i fàcil de tallar perquè està compost d'una capa de suro en pols. El material dóna nom també a una tècnica en què es dibuixa amb la gúbia en un bloc de linòleum, de manera que la imatge queda en relleu i el fons rebaixat. Quan s'entinta el bloc amb un rodet, la tinta només es fixa a les zones que sobresurten i que corresponen a l'estampació final. Al contrari que altres tècniques en què s'aconsegueixen més textures, el linòleum crea àrees de color llises i uniformes.

Xilografia. La més antiga de les tècniques de gravat utilitza la fusta com a material de base. Amb l'ajuda d'una gúbia o una escarpra, el gravador extreu de la matriu tota la zona contigua al traç, per tal que aquest quedi en relleu. Això es coneix també com a entalladura, i és el contrari de la talla dolça, que es

grava en forat sobre el metall. Quan la imatge queda totalment definida, s'entinta amb un rodet, s'hi posa un full de paper a sobre i es fa pressió amb força contra la planxa per tal que la tinta penetri a les fibres.

Gravat al burí. El gravador treballa el coure amb un instrument acerat, acabat en forma de V, el burí, que condueix per sobre del metall amb precisió d'orfebre. L'artista ha de calcular la profunditat i la separació dels solcs, tasca que requereix molta habilitat i concentració. Abans de procedir a la tirada, l'impressor reomple de tinta les línies buides amb l'ajuda d'un drap. A causa de l'habilitat necessària i la cura que cal dedicar al disseny de les estructures, es pot dir que la tècnica del gravat al burí és la més meditada, i va ser la que es va fer servir per fer les imatges més elaborades del Renaixement.

Cliché-verre. Aquesta tècnica és gairebé contemporània de la fotografia i adopta alguns de les elements materials i els seus gestos. Sobre una placa de vidre translúcid s'estén una capa de col·lodió, que queda com un vernís opac en què l'artista traça el dibuix a la punta per obtenir un dibuix sec i precís. Després, aquesta preparació es col·loca sobre paper fotosensible i s'exposa a la llum per tal que dibuix hi quedi inscrit. A França, foren principalment Corot i els artistes de l'Escola de Barbizon els qui es van interessar apassionadament pels resultats tan impredecibles i sensibles que oferia aquest nou mètode.

De Dürer a Morandi. Gravats de la Fundació William Cuendet & Atelier de Saint-Prex

De l'11 de maig al 5 d'agost de 2012

CaixaForum Girona

Ciudadans, 19
17004 Girona

Horari de visita de l'exposició

De dilluns a divendres, de 10 a 20 h
Diumenges i festius, d'11 a 14 h

Horari especial "Girona, temps de flors"

Del 12 al 20 de maig, de 10 a 20 h

Horari especial "Nit dels museus"

Dissabte 19 de maig, de 10 a 0 h

Servei d'Informació de l'Obra Social "la Caixa"

De dilluns a diumenge, de 9 a 20 h
Tel.: 902 223 040

www.lacaixa.es/obrasocial

Entrada gratuïta a l'exposició

Més informació:

Departament de Comunicació de l'Obra Social "la Caixa"

Josué García - 934 046 151 / 638 146 330 / jgarcial@fundaciolacaixa.es

<http://www.lacaixa.es/obrasocial>

Sala de Premsa Multimèdia

<http://premsa.lacaixa.es/obrasocial>